

12. Poezie 19. století

Veškerý život po revolučním roce 1848 dle vlády Františka Josefa I. Ministr vnitra Alexander Bach (1852-59): přísná cenzura (potlačení svobody projevu, vč. knih), germanizace; Bachův absolutismus. 1861 Říjnový diplom a Ústava -> určité uvolnění, umožněn rozvoj nové čs politiky. 1863 národní strana na staročechy (Palacký, Rieger) a mladočechy (Sladkovský, Grégrovi). 1867 rakousko-uherské vyrovnání více centralizace.

50. léta krize. Generace NO umírá (Kollár, Čelakovský, Tyl + KHB), romantičtí revolucionáři vězení (Sabina, Frič). Vychází jen dvě dobrá díla - Babička, Kytice. Neruda: Časy zaživa pohřbené.

Almanach Máj

Hálek, Neruda 1858 Almanach Máj: prolomit Časy zaživa pohřbené. Demokratické ideály. Ano realismu! Světovost literatury (ne nápodoba). Folklor jen inspirace. Ano odkazu KHM.

Rudolf Mayer (1837-1865)

Hlasy, že nejnadanější své doby. Předčasná smrt.

Vítězslav Hájek (1835-1874)

Opak Nerudy (kritický, realista, nesmiřitelný). Smířlivý optimista, harmonie s láskou (však také šťastné a zajištěné manželství - Prokop se ptá *Lze višbec?!).* V celém díle jakási absolutní láska dává rovnováhu a šlechtnost, otvírá srdce. Cení se lyrická stránka díla. Ve své době výše než Neruda.

- Večerní písně (1859) - milostná lyrika plná štěstí, lásky (Kdo v zlaté struny zahrát zná...).

Jan Neruda (1834-1891)

Největší literát 2. pol. 19. stol. Básník uznán až po smrti. Malá Strana. Starý mládenec, noviny, matka, přátelé. Základ novodobé čs poezie. Nesmlouvavý realismus. Srozumitelnost (spousta obrazů myšlenku až duší). Epičnost, vtíp. Skromný, i drsný jazyk. Drama - neúspěch - Hřbitovní kvítí (1857) - reflexe doby. Beznaděj. - Knihy veršů (1868) - výbor z 50. a 60. let. - Písně kosmické (1878) - čtenářský úspěch. Vyrovnán se světem, kosmos stálost přírody zrcadlí optimistické náznaky ve společnosti (mj. Bach pryč). - Balady a romance (1883) - nejpřitažlivější, plně v čs národní tradici. Označení básní neodpovídá. Např. Romance o Karlu IV. - Prosté motivy (1883) - intimní nesentimentální deník stármoucího Zpěvy páteční (1896)

Adolf Heyduk (1835-1923)

Nic.

Ruchovci a lumírovci

70. a 80. léta 19. stol literární rozmach zejm. díky májovcům. 1881 (znovu 1883) ND, UK na česká a německá, Josef Hlávka: Česká akademie pro vědy, umění a slovesnost, nakladatelství (např. Jan Otto), řada uměleckých organizací, literárních almanachů a časopisů (např. Květy).

Spor mezi lumírovci a ruchovci

1877 Eliška Krásnohorská o ideálním básníkovi (obrozenecký program), opakem Vrchlický (neosobitý, závislý na impulsech z ciziny). Poté první kritika Hálek a přestřelka.

Lumírovci (kosmopolitní; Vrchlický, Sládek, Zeyer) - čs literatura do kontextu světové. Podněty z překladů.

Ruchovci (národní; Čech, Krásnohorská) - čs národně obrozenecký program. Literatura aktivně spojena s národem. Důraz na čs minulost.

Jaroslav Vrchlický (1853-1912, Emil Frída)

Největší kosmopolita, začlenil čs literaturu do evropského kontextu a vytvořil její nejrozsáhlejší dílo, myšlenkově za Nerudou. ke konci života izolován (ne moderní francouzské směry ad.). Nejrozsáhlejší dílo čs literatury (270 knih; překlady z 18 literatur; dílo nepřehledné, rétorické, kvalita často rozmělněna - mnohomluvnost - ale!). Lartpoulartismus, ano čistému umění. Nové básnické formy z románských literatur. Všechna témata, úvahy všeobecné, mlhavost. Milovaná i nenáviděná osobnost. Otevřel čs literaturu světu. - Zlomky epopoje (V. Hugo Legenda věků) - kulturní vývoj lidstva, zejm. etika. Např. Legenda o sv. Prokopu (pro kritiku mosmopolitnosti), Bar Kochba (protiřímské povstání židů). Obdivujeme milostnou lyriku, žena je střed jeho světa. - Okna v Bouři (1894) - obsahuje Za trochu lásky.

Josef Václav Sládek (1845-1912)

Zroky v USA tvrdá škola. Ne patos a rétoričnost, mnohomluvnost (v tomto odlišný od ostatních). Intimní lyrika. Veškeré hodnoty nalézá v životě venkovského lidu; jako Bezruč slezský bard, on stylizace do postoje rolníka. Zakladatel moderní dětské poezie. Překlad téměř celého Shakespeara.

- Jiskry na moři (1880)

- Selské písně a české znělky (1889) - Sládkovo selství.

Dětská poezie nadčasová a vynikající. Nenásilná, nedidaktická, důvěrná.

- Zlatý máj

Svatopluk Čech (1846-1908)

Dnes jen svědectví doby. Celou 2. pol. 19. stol. dílme promlouvá k politické situaci.

Dílo působí myšlenkově než uměleckou kvalitou (ideová deklarativnost). Poslední básník doby obrozenecké. Epika.

- Ve stínu lípy (1879) - český venkov, idyličnost s humorem.

- Písně otroka (1895) - apostrofa bouře, jež otrokům svobodu, otrokářům zkázu. Populární pro radikalizující se dělnictvo.

Eliška Krásnohorská (1847-1926)

Teoretička národního poslání literatury, jež odmítla i modernu 90. let. Pomohla s 1. čs dívčím gymnáziem Minerva.